

*Härännan immeisiä - Hukusta
Hemminkiin - Vuonamon ja Viinik-
kalan kyläkirja*

MATKANTEKOA

MAITA MYÖTEN JA VESITSE

Loska Vuonamon ja Viinikkalan kyläkunnat ovat muodostuneet Vuonamonlahden ranta-alueelle, on vesistöllä ollut merkittävä asema tavarankuljetuksessa ja matkustamisessa. Seutu oli tietttömien taivalten takana vielä 1800-luvun loppupuolella. Maitse voitiin liikkua jalan tai ratsain polkuja pitkin, mutta esimerkiksi kauppatavarat piti viedä ja tuoda joko kesäisin veneillä tai talvisin hevosilla jääteitä pitkin.

Pohjanmaalle kuljettiin yleisesti talvisin, kun reellä voitiin ajaa pitkin maita ja jäätyneitä vesistöjä. Saimaalle suunnattiin Äyskosken kautta. Ikivanha reitti kulki Laatokalta Pohjanlahdelle kyliemme kautta siten, että pitkin Vuonamonlahtea menttiin Tossavanlahteen Kangasjoelle. Siitä jatkettiin Liittojoen kautta Elämäjärvelle, josta kuljettiin seitsemän kilometriä pitkän maakannaksen yli Pyhäjärvelle ja yhdyttiin Pielavedeltä tulevaan reittiin.

Historian ensimmäiset joukkoliikennevälineet olivat kirkkoveneet. Kirkkoveneitä oli useita kyläkunnallaan, ja isoilla taloilla oli omat veneet. Nimensä mukaisesti veneillä tehtiin kirkkomatkoja ensin Pielavedelle, sittemmin omaan kirkkoon Keiteleelle.

Fridolf Väisänen muistaa äitinsä Anna Sohvin kertoneen 1800-luvun loppupuolella matkastaan Pielaveden kirkkoon. Huttuahan kyläläisten kirkkovenettä pidettiin nykyisen Lehtoniemen paikkeilla. Työväki saapui lauantaina venerantaan ja jäi odottamaan Huttuahan isäntäväkeä. Isäntäväen saavuttua vene lastattiin niin, että isäntä istui perään, emäntä lapsineen yli kolme metriä pitkälle kokkatuhdolle ja työmiehet sekä mökkiläiset keskelle soutamaan.

Miehet laskivat housunsa alas soutamisen ajaksi, etteivät housujen takamukset kuluisi. Naisilla oli kirkkovaatteet pärekorissa tai vakassa eväiden kanssa. Vene soudettiin Vuonamoniemen ympäri Säviän kautta Pielavedelle, jossa yövyttiin kirkkorannassa olleissa aitoissa. Naiset pukeutuivat sunnuntaiaamuna kirkkovaatteisiinsa. Kirkkomatka oli kuljettu paljain jaloin, mutta rannassa sujautettiin kengät jalkaan.

Kirkonmenot kestivät kaikkine tiedoituksineen kolmesta neljään tuntiin. Kirkonmenojen päätteeksi syötiin kirkonmäellä omat eväät ennen kotiin lähtöä. Nuorelle väelle kirkkomatkat olivat mieluisia: etsihän moni nuori tulevan puolisonsa juuri kirkossa-käyntimatallaan.

Vesillä liikkumisessa on aina omat vaaransa, ja tästä kertoo seuraava surullinen tarina. Tarinan lähteenä on käytetty Pielaveden ja Keiteleen Sanomien artikkelia 26.7.1968.

SALMENSYVÄN MURHEPÄIVÄ 4.7.1903

Heinäkuun neljäntenä päivänä 1903 järjestettiin Keiteleen kirkossa lasten juhlat, kirkossa saarnasi Rovasti Snellman. Tuohon tilaisuuteen lähdettiin myös Viinikkalasta. Harjun rantaan oli kokoontunut kolmentoista hengen seurue: lähdössä olivat Pienestä Pörsöstä syntyisin ollut Anna Sofia Turunen (os.Jäntti) kolmen tyttärensä Anna Serafi-

an, Helmin ja Marian sekä Pielaveden Saarelassa asuvan sisarensa Ida Jäntin ja tämän tyttären Kerttu Sohvin kanssa. Mukana oli myös Kertun kaveri Hilja Jääskeläinen. Matkaa varten oli lainattu vene Jussi Lintuselta, mutta koska se kantoi ”tyynellä kolme ja tuulella kaksi henkeä”, päätettiin ottaa käyttöön isompi nuottavene. Siten mukaan sopi myös Nestor Tossavainen sokean veljensä Taavetin kanssa sekä kaksi Dahlmannin tyttöä, Lintusen tyttö Inga ja Harjun lampuodin poika Kalle Leskinen.

Veneen ääripuu oli puolittain vedessä, mutta koska järvi oli rasvatyyni, matkaan lähdettiin. Sofia Turunen ja Ida Jännti sousivat, ja Nestor Tossavainen piti perää. Matkalla levättiin pari kertaa, ja viimeisessä rantautumispaikassa Vuohisaaren kalliolla katseltiin jo huolestuneina yltynyttä tuulta ja isonevia aaltoja. Matkaa kuitenkin jatkettiin. Nykyisen pankkisillan eteläpuolella Idalta putosi airo, ja seuraava suuri aalto kaatoi veneen, ja kaikki kolmetoista henkeä joutuivat veden varaan.

Salmelan talosta huomattiin onnettomuus ja lähdettiin pelastustöihin. Paikalle saapui myös räätäli Aapeli Pasanen Kalle-poikansa kanssa. Salmen veneeseen saatiin nostettua Sofia Turunen ja Taavetti ja Nestor Tossavainen. Pasanen veneeseen pelastettiin Anna Serafia ja Helmi. Myös Inga Lintunen pelastettiin. Maria Turusen ruumis oli jäädä löytymättä, mutta hänet etsittiin äitinsä vaatimuksesta ja kannettiin Salmelan taloon. Tytön luultiin jo kuolleen, mutta tämä virkosi kuin ihmeen kaupalla.

Vainajat vietiin Salmelan riiheen odottamaan hautausta. Onnettomuudessa kuolivat torpparin tytär Ida Alina Dahlman Viinikkalasta (s. 1893), itsellisen tytär Amanda Henrika Dahlman Koutajärveltä (s. 1895), lampuodin poika Kalle Emil Leskinen Viinikkalasta (s. 1896), itsellinen Ida Maria Jännti Pielaveden Saarelasta (s. 1864), tämän tytär Kerttu Sohvi (s. 1892) ja Hilja Anna Jääskeläinen Saarelasta (s. 1889).

LAIVALIIKENTEEN VILKKAAT VUOSIKYMMENET

Varsinainen laivaliikenne alkoi 1870-luvulla. Ensimmäisiä Nilakalla liikkuneita laivoja oli Laine-niminen siipirasalus. Sitä käytettiin vuonna 1877 hinaamaan malmilotjia Nilakan eteläpään Kolunlahteen, josta malmi lastattiin uudelleen lotjiin kuljetettavaksi Sourun ruukille Karttulaan. Käyttötarkoituksensa ja siipirattaista kuuluneen äänen vuoksi alusta kutsuttiin kansan suussa ”Sourun ruhnittajaksi”.

Säännöllinen reittiliikenne alkoi samana vuonna. Silloin ”Höyryvenhe Sukkela” aloitti liikennöinnin Pielavedeltä Nilakalle ja Tervoon. Aluksen kauimmainen laituripaikka oli Huttuahun rannassa. Matkustajia Sukkelaan mahtui kolme-neljäkymmentä, ja sen lisäksi aluksessa kuljetettiin myös rahtia. Alus kulki matalassakin vedessä ja pääsi näin muun muassa Vuonamon Kuonan rantaan. Sukkelan liikennöinti kesti vuoteen 1887. Alkuaikoina laivat herättivät ihmisissä suurta ihmetystä, joskus jopa pelkoa. Tästä kertoo ”Ukko Salmelan” kirjoittama lehtijuttu Uudessa Suomettaressa 28.8.1878:

”Höyrywenhe Sukkela” täällä on käynyt aina kahdesti viikossa, eipä se enään moko-ma noitakone ole täälläkään outoa, niinkuin mennä kesänä ensikerran käytyä juok-